

METZ KATALIN

A kissé agyalágyult bolgár hadastyán idilli házába becsap a háborús ménkü. No nem bomba vagy romboló lövedék, hanem egy jóképű svájci zsoldos képében. Szerb uniformisában, a győztes ellenfél elől menekülve, épp Petkov őrnagy lányának hálószobájába talál beugrani. Innen aztán elkezdődnek a bohózáti bonyodalmak, miközben G. B. Shaw poénpatronok sokaságát lövi ki a militarizmus háziasított formájára. Vitriolos antimilitarista szatírjájának cselekményét az 1885-ös, kéthetes szerb-bolgár háború folklorisztikus környezetébe helyezte.

Az 1894-ben kelt Arms and the Man (Fegyver és vitéz) világkarrierje során, a bécsi Oscar Straus jóvoltából Csokoládékatoná című operetté avaszták (1909), melyet Berlinben mutattak be, ám Shaw bőszen elutasította. Gondolom, nem véletlenül. Legyen bár szatirikus egy vígjáték, az operettzene nyilvánvalóan elveszi az élet, kedélyes-humorossá szelídíti. A darab a magyar színpadon A hős és a csokoládékatoná címen folytatta pályafutását, míg ki nem kötött most a Katona színpadán. Hogy miért, az számomra rejtély. Hacsak nem a könnyed szórakoztatás kedvéért, mert hát ma másképp nem lehet erre az – antimilitarista témájánál fogva – ugyan érvényes, de egészében véve avított, korai Shaw-zsengére gondolni. Jó, jó, nevettetve pellengérezni ki a hősködést, a háborúskodás mögötti hazugságmitoszokat, a léha tisztet, a mindent átítató (balkáni) immoralitást és a többi, de ez ma már édeskevés ahhoz, hogy egész estét betöltő, a nézőt három órán át éberben tartó előadás szüzességét szolgáljon.

Hiába nyomtak bele apait-anyait, vitriolos komédiának csak bohókás színpadi történet, bohózatnak nem elég pergő, zenés vígjátéknak pedig döcögős: amíg kezükbe kapják a mikrofont és kuplára fakadnak a színeszek, le-leáll a komédia sebessége. Pedig Várady Szabolcs rigmusszerű dalszövegei igencsak poénra helyezettek, asszociatívák, és Monory András balkánias-humoros, folklor-dzsessz-katonazene-népszínmű zeneparódiái szellemesek – csak épp a

Mintha nem a megfelelő színházban játszanák a darabot

FOTÓ: HEGEDŰS RÓBERT

Csokoládékatoná a Katonában

színház A balkáni világ népszínmű-paródiája

darab hiányzik. Vagy a rendező. Máté Gábor eltalálja a hangnemet, népszínmű-paródiá, ha úgy vesszük, a legtöbb jelenet, Shaw (szokásosanál gyöngébb) iróniájával, voltaképp (a folklorizmus mint jelmezeiben, kellékeiben is hangsúlyozott közeg) a népmesék színpadi világára utal. És egyben az ólomkatonásdi gyemekked játékára. A színpadi mozgás, a kuplázást kísérő, parodisztikus táncra perdülés (lásd Nagy Ervin groteszk

bokázását) színesíti az előadás atmoszféráját (koreográfia: Zsuráfszky Zoltán m. v.) a nem túl fantáziadús díszletek ölelte játéktérben (Cziegler Balázs m. v.). Az előadás meglehetősen unalmas. A színészek többnyire érzik a szerepüket, de még nem elég kontúros az operettel keresztetett Shaw-figurák karikatúrája. Haumann Péter bárgyú hadastyánja a korrupció és a hozzá nem értés eleven balkáni példázata, tarka színek-

kel, kiöregedett török basára haza-zó, komótos mozdulatokkal. Bodnár Erika ravasz, provinciális tisztifelenség, Nagy Ervin az algyőzelem hősi szerepétől elundorodott, leszerelt őrmester, ám a házasság elsőszobájában korántsem a tiszt utat keresi. Kocsis Gergely talpraesett csokoládékatonát játszik, miközben fapóval álcázott humorát kamatoztatja; a szerbekkel a sarkában is hazája márkás édességeire vágyik, s bujdoslása közben sikerül egy életre meghódítania meglepett-megrémített háziaszönyvét, az őrnagy szeszélyes lányát. Képmásában Jordán Adél már G. B. Shaw későbbi, emancipált nőfiguráira hajaz. Bán János, mint mindig, plasztikus karaktert rajzol a gazda szeszélyeit lesző szolgából, Pálmai Anna céltudatos szerelmi ambícióiban a kisasszonnyal vetélkedő cselédlányt alakít. Amikor az operettfinálé obligát happy endjéhez érünk, s ki-ki a (másik) párjára talál, fölrémlik előttem, hogy ezt az előadást (koprodukcióban) voltaképp a könnyed, zenés komédiák helyszínére, a Szentendrei Teátrum szabad ege alá szánták – és akkor, ott, helyénvaló lesz. ■

G.B.Shaw: A hős és a csokoládékatoná
Rendező: Máté Gábor.
Katona József Színház

SUGÁRVESZÉLY

A YouTube mint történelmi kincsesár

INTERNET

A Reakcio.blog.hu-t azért érdemes olvasni, mert üdítő színt hoz a besztundult, köpködős, „Pistike megcsípett, én meg belerúgok” típusú sajtóközéletben: friss, humoros és értelmes – de ennek jelen dolgozat szempontjából csupán zárójeles hírértéke van, jelen dolgozat ugyanis nem erről szól, hanem a YouTube-on fellelhető retromániáról. Merthogy az egész kalandozásunk a re-akciósoktól indult: ők rakták fel az oldalra James A. Fitzpatrick 1938-as budapesti (színes!) útifilmjét, amelyben olyan gyönyörűen elevenedik meg a kor Budapestje, hogy az ember az öklét harapdálja kínjában, hogy nem azon a Pest-Budán él, hanem ezen a mostani, éheltelen, bűdös, szétfűrt és el... úrt településen egzisztál. A film kétszeri megtekintése után még lepörgettük az internetről már jól ismert 36-os svéd útifilmjét is, aztán elkezdtünk keresgélgni, és rájöttünk, hogy a YouTube nemcsak a vicces home videók, koncertek és poé- nok tárháza, hanem képes történelmekönyvként és spontán, ingyenes dokumentumtárként is képes szolgálni, ha jól kezeljük. A Budapest retro, a Budapest életképek, illetve a Budapest+ évszám kombinációkra keresve közel két órán át szórakoztattuk magunkat. A következő címen: <http://www.youtube.com/watch?v=1kfpjixFika> például az 1930-as évekbeli Bécs és Budapest élete látható, és fenn van a Szabó Ervin Könyvtár fotógyűjteménye is ebből a korból. A számtalan háborús dokumentum – köztük a német propagandafilmet – mellett a hatvanas és hetvenes évek Pestjére is rácsodálkozhatunk a Budapest retro című film felkerült részleteit megtekintve, amelyről már csak pár kattintásra van a korabeli „reklámok” özöne, a Tisza cipő, a Casco, a Traubisoda és a Fővárosi Tárkarító Vállalat elképesztő spotjai.

Ha egyszer tanítanom is kellene a történelmet, nem csak értenem, biztos itt kezdeném – a Kádár-retro cucuban rohángoló gimnazistáknak tutira jobban bevésődne, hogy miért ciki a Kádár-rendszer, ha megtekintenék egy korabeli Híradót vagy reklámot, és talán gárdacucuban se nagyon masírozna az, aki végignézi egy saftosabb '45-ös mozit.

Ugyanis, ahogy láthatóvá válik az egész, rájön az ember: nem úgy volt, ahogy képzelte. (OZ)

könyv A kötet legegyszerűbb tanulsága annyi, hogy érdemes lenne jobban figyelni egymásra

Interjúkötet a rádiós beszélgetésekből

APÁTI MIKLÓS

A Magyar Katolikus Rádióban elhangzott interjúkötetét a ma hatvan éve született Nagy Gáspárnak ajánlja Jálcis Kinga: „Csak azt remélem, feljut hozzá egy példány a mennyek országába.” A Művész-világ című kötetben huszonhárman vállalkoztak arra, hogy életükről, művészetükről, alkotói gondjaikról, vállalt értékeikről valljanak Jálcis Kinga mikrofonja előtt, s ő tapasztalt riporterként, önként vállalt alázattal és tisztelettel faggatja alanyait arról, mi dolgozik a világban. A Művész-világ megszólalói közt a színművészek vannak többségben: Avar István, Berek Kati, Békés Itala, Bodrogi Gyula, Dunai Tamás, Kiss Mari, Komlós Juci, Kubik Anna, Máthé Erzs, Pásztor Erzs, Schubert Éva, Töröcsik Mari mesél életéről, pályájáról, kedvesen, ráérősen, őszintén megvallva a művészi élet örömeit, gyötrelmeit. „Maga nagyon szívós ember” – állapítja meg Avar Istvánról. „Ki is lyukadt a gyomrom. De az nem érdekes.” Dialógusteremtésből Jálcis kiválóan vizsgál, miközben mindenkitől hajlandó tanulni. Pontosabban: követeli a tudást, bár a tanítvány bölcsességével tudja ugyan, mindent

Ma lenne hatvanéves Nagy Gáspár

úgysem tudhat meg, mégis törekednie kell rá.

De nem csak a színészek a világ, a kötetben megszólalnak írók is, drága halottunk, Lázár Ervin és az örök megújuló, a derű óráit számoló Czigány György. „Csak egy ember belsejébe látok bele, kellő mélységig, ez én magam vagyok” – vallja talán túlzott töredelmességgel Lázár Ervin. Bizony, írótl, történetmesélőtől, alakteremtőtől szokatlan ilyet hallani. Pongor Ildikó, Timár Böske a tánc mindenhatóságára esküszik, Ragályi Elemér a fényekre, a látványra, Hamar Dániel, Benkó Sándor,

Thész Gabriella s persze Kocsis Zoltán, Szokolay Sándor, Vukán György Bartók és Kodály országára.

Kocsis Zoltán három interjúval is szerepel a kötetben, ha Jálcis igényt tartana a tanácsaimra, azt mondanám neki: Kocsissal legalább negyedévenként kellene beszélgetnie, izgalmas, értékes könyv születne kettőjük találkozásából. A kötet legegyszerűbb tanulsága, ami a hétköznapi, művészetekkel nem folyamatosan terhelt emberek számára is levonható: érdemes figyelni egymásra. Többek, jobbak, harmonikusabb életet élők lehetünk így, már magától a várakozástól is, mit mond nekünk

a másik ember. A kötet titkos szerkesztője Nagy Gáspár volt, aki a Magyar Katolikus Rádió kulturális rovatvezetőjeként sorra-rendre adta le a rádióban ezeket a beszélgetéseket. Valószínűsíthető, hogy ötletekkel, tanácsokkal, nyersebben fogalmazva: feladatokkal látta el Jálcis Kingát. Illendő tehát reá is emlékezni, mikor a könyv lapjait forgatjuk, a mellékelt CD-t hallgatjuk. ■

Művész-világ
Megőrzött hangok 10. darabja
Válogatás Jálcis Kinga riportjaiból,
CD-melléklettel, 286 oldal
Jel Kiadó – Magyar Katolikus Rádió
Ár megjelölés nélkül

Megújult a kultúrközpont

Nagy Gáspár Kossuth-díjas költőről nevezték el a vasvári kulturális központot szombaton. A névadó ünnepségen átadták az Életünk című folyóirat alapította Nagy Gáspár-díjat is, amelyet Kulin Ferenc irodalomtörténész vehetett át. A rendezvényen Blaskó Péter színművész szavalta el a költő több művét, az életműről pedig Szokolczay Lajos és Monostori Imre irodalomtörténész beszél. A több százmillió forintból megújult kultúrközpont elnevezésével szülőföldje tisztelt Nagy Gáspár emléke előtt. A költő Vas megyében, Bérbaltaváron született, és Nagytilliban temették el. (MH)

A NAP-KELTE TERVEZETT TÉMAI

- Keresztútzben Fodor Gábor, az SZDSZ elnöke.
- Politológusi helyzetértékelés... Magyar Kornélia, a Progresszív Intézet és Giró-Szász András, a Századvég elemzője.
- Vendégünk lesz Demszky Gábor főpolgármester.

2009. május 5-én, kedd reggel is Nap-kele a Magyar Televízió egyes és kettes csatornáján 5.50 és 9.00 óra között stúdióbeszélgetésekkel, szolgáltatásokkal, hazai és külföldi jelentésekkel.

Főszerkesztő: Lakat T. Károly
Műsorvezető: Betlen János
Telefonszámunk az adás idején:
06-1-251-0519